

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนนาขามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล
2. ขั้นตอนการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 49 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย

1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1.3 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา

1.1.4 ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 12 คน

1.1.5 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 34 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนนาขาม

วิทยา ปีการศึกษา 2550 จำนวน 172 คน (โรงเรียนนาขามวิทยา. 2550 : 15)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 65 คน ประกอบด้วย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 รองผู้อำนวยการสถานศึกษา

3.3 ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 12 คน

3.4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 34 คน

3.5 ผู้นำชุมชน จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

3.5.1 นักวิชาการองค์การบริหารส่วนตำบลนาขาม	จำนวน 1 คน
3.5.2 กำนันตำบลนาขาม	จำนวน 1 คน
3.5.3 ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 5 คน
3.5.4 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 10 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research : PAOR) ตามแนวคิดของ Kemmis และ Mc Taggart (ประวิต เอราวรณณ์, 2545 : 3) เพื่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)

การวางแผนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนนาขามวิทยา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ผู้วิจัยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 2 และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามที่ได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดคือ ด้านการรักษาความสะอาด ด้านความมีระเบียบวินัยและด้านความประหยัด โดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือ โดยการแจกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ให้กับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน พิจารณาว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น มีประเด็นใดบ้างเป็นสำคัญ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น

ผลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนนาขามวิทยา ในแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ พบว่า ในแต่ละด้านมีปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประเด็นที่มีปัญหาสูงที่สุด 3 ลำดับแรก ในแต่ละด้าน ปรากฏดังนี้

ด้านความสะอาด คือ การรักษาความสะอาดห้องเรียน การรักษาความสะอาดของบริเวณโรงเรียน และ การรักษาความสะอาดของห้องส้วม

ด้านความมีระเบียบวินัย คือ การเข้าแถวปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การมาโรงเรียนให้เวลาเพื่อทำกิจกรรม

ตามที่ได้รับมอบหมาย

ด้านความประหยัด คือ การมีความรู้และใช้ไฟฟ้าในห้องเรียนและอาคารเรียนต่าง ๆ อย่างประหยัด การใช้น้ำอย่างประหยัดและรู้คุณค่า การใช้สิ่งของที่มีอยู่ในโรงเรียน อย่างรู้คุณค่าและการเป็นผู้มีนิสัยรักการประหยัด

ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ปรึกษาหารือกันเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางที่จะดำเนินการเสริมสร้างนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมในระดับที่ดีขึ้น โดยการร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย สุดท้ายที่ประชุม ได้มีมติร่วมกันว่า ควรดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยกำหนดให้มีโครงการขึ้นมารองรับในแต่ละด้าน เพื่อให้ปรากฏผลแห่งการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม พร้อมทั้งมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและที่สำคัญต้องมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศมาใช้ประกอบการปรับปรุงพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ผลจากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำโครงการรองรับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในแต่ละด้าน ปรากฏตารางที่ 3 คือ ไปด้วยนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 3 การจัดทำโครงการรองรับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา

ประเด็นปัญหา	ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา	กลยุทธ์
<p>ด้านความสะอาด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การรักษาความสะอาดของห้องเรียน 2. การรักษาความสะอาดของบริเวณโรงเรียน 3. การรักษาความสะอาดห้องส้วม <p>ด้านความมีระเบียบวินัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าแถวปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง 2. การแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน 3. การมาโรงเรียนให้เวลาเพื่อทำกิจกรรมตามที่ <p>ได้รับมอบหมาย</p>	<p>โครงการโรงเรียนนำอยู่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในโรงเรียน 2. กิจกรรมรณรงค์การขยะเพิ่มทรัพย์ 3. การจัดกิจกรรมรวมศิษย์พี่ศิษย์น้อง 3 ส <p>โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยและพัฒนากวีนิพนธ์นักเรียน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมเดินแถวมาโรงเรียน-กลับบ้าน 2. กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมหน้าเสาธง และตัวโม่งสุดท้ายของวันสุดสัปดาห์ 3. กิจกรรมประกวดระเบียบแถว 4. กิจกรรมสภานักเรียน 5. กิจกรรมสภานักเรียน 6. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน <p>โดยการจัดกิจกรรมต้นไม้พุดได้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม 2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ตามสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 3. การมีเพศติดตามผล

ประเด็นปัญหา	ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา	กลยุทธ์
<p>ด้านความปลอดภัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีความรู้และใช้ไฟฟ้าในห้องเรียน และอาคารเรียนต่าง ๆ อย่างปลอดภัย 2. การใช้ไม้อย่างปลอดภัยและรู้คุณค่า และ การใช้สิ่งของที่มีอยู่ในโรงเรียนอย่างรู้คุณค่า 3. การเป็นผู้มีนิสัยรักการอ่าน 	<p>แนวทางการแก้ปัญหา</p> <p>โครงการศูนย์อำนวยการประหยัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมอบรมวิทยากร 2. กิจกรรมสหกรณ์ 3. การปลูกพืชผักสวนครัว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม 2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3. การนิเทศติดตามผล

2. การปฏิบัติการ (Action)

การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนาขามวิทยา ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามผล ซึ่งได้จากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน โดยมีรายละเอียดประกอบการดำเนินการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ได้ดำเนินการ โดยการจัดทำโครงการรองรับการเสริมสร้างครอบคลุมกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย

2.1.1 ด้านความสะอาด ได้จัดทำโครงการ โรงเรียนน่าอยู่ ซึ่งมีกิจกรรมย่อย ประกอบการดำเนินงานตาม โครงการ ได้แก่

- 1) กิจกรรมแบ่งเขตรับผิดชอบภายในโรงเรียน
- 2) กิจกรรมธนาคารขยะเพิ่มทรัพย์
- 3) การจัดกิจกรรมรวมศิษย์พี่ซิด 3 ส

2.1.2 ด้านความมีระเบียบวินัย ได้จัดทำโครงการส่งเสริมประชาธิปไตย และพัฒนาวินัยนักเรียน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยประกอบการดำเนินงานตาม โครงการ ได้แก่

- 1) กิจกรรมเดินแถวมา โรงเรียน-กลับบ้าน
- 2) กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมหน้าเสาธงและชั่วโมงสุดท้าย ของวันศุกร์สัปดาห์
- 3) กิจกรรมประกวดระเบียบแถว
- 4) กิจกรรมสรวัดนักเรียน
- 5) กิจกรรมสภานักเรียน
- 6) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยการจัดกิจกรรมต้นไม้

พูดได้

2.1.3 ด้านความประหยัด ได้จัดทำโครงการหนูน้อยรักการประหยัด ซึ่งมี กิจกรรมย่อยประกอบการดำเนินงานตาม โครงการ ได้แก่

- 1) กิจกรรมออมทรัพย์
- 2) กิจกรรมสหกรณ์
- 3) การปลูกพืชผักสวนครัว

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ได้ดำเนินการ โดยการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เพื่อให้นักเรียน ได้ซึมซับ และรับเอาธรรมะไปพร้อม ๆ กับการรับเอาความรู้ขณะอยู่ในห้องเรียนด้วย นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ครูผู้สอนแต่ละ ได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม โดยการบูรณาการเข้าในแผน การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้วย

2.3 การนิเทศติดตามผล เป็นการติดตามผลเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้ นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมหลังจากที่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว โดยการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยผู้วิจัย ได้ประชุมชี้แจง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้มีแนวทางการปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนทั้งในขณะอยู่ที่บ้านและอยู่ใน โรงเรียน

3. ขั้นสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสังเกตผลการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หลังจากที่ได้รับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแล้ว โดยการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิด และการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน ร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับช่วงชั้นที่ 2 ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการองค์การบริหารส่วนตำบลนาขาม กำนัน ตำบลนาขาม ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลนาขาม

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) ได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ถึงผลของการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนตามประเด็น ดังนี้

4.1.1 คุณธรรมจริยธรรมด้านใดที่ดำเนินการแล้วมีผลการเสริมสร้าง เป็นที่น่าพอใจและควรได้รับการเผยแพร่วิธีการเสริมสร้าง ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

4.1.2 คุณธรรมจริยธรรมด้านใดที่ยังไม่ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ และต้อง ได้รับการเสริมสร้างเพิ่มเติม

4.1.3 มีนักเรียนกลุ่มใดบ้างที่มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม หลังการเสริมสร้างเป็นที่น่าพอใจและมีกลุ่มใดบ้างสมควร ได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมโดย กระบวนการเสริมสร้างที่เหมาะสมกว่านี้

4.2 ปรับปรุงแผนการดำเนินงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ บริบทของโรงเรียนให้มากที่สุด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
นักเรียนนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนนาขามวิทยา ดังนี้

1. แบบสังเกตพฤติกรรม ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม
ของนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการสำรวจสภาพปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
2. แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนว่าหลังจากที่ได้ดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม
จริยธรรมให้กับนักเรียนแล้วมีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด
3. แบบประเมิน เพื่อใช้ประกอบการประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม
ของนักเรียนภายหลังจากที่นักเรียนได้รับการเสริมสร้างเรียบร้อยแล้ว ว่ามีคุณธรรมจริยธรรม
ในระดับที่ดีขึ้นหรือไม่หรือมีการนำเอาหลักการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่
เพียงใด
4. แบบบันทึก เพื่อใช้ประกอบการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน โดยผู้วิจัย
และกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ในระหว่างการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน ว่านักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหรือไม่

4. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
ภายในโรงเรียน
2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือจากหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของ บุญชม ศรีสะอาด
(2543: 69 - 80)
3. สร้างเครื่องมือประกอบการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
ของนักเรียน โรงเรียนนาขามวิทยาให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้
4. นำเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหา ภาษา
ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา
5. ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
6. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะแล้วไปเสนอ

ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของเครื่องมือ ประกอบด้วย

6.1 นายสีลธรรม โพนะทา กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) ผู้อำนวยการ
โรงเรียนบ้านโนนสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พิจารณาตรวจสอบ
ความสอดคล้องเหมาะสมด้านเนื้อหา

6.2 นายประจักษ์ ถิ่นฉาย ป.บัณฑิต (การบริหารการศึกษา) ผู้อำนวยการ
โรงเรียนบ้านโคกกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พิจารณาตรวจสอบ
ความสอดคล้องเหมาะสมด้านเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.3 นางเดือนจิต สุวรรณภักดิ์ ศษ.ม. (การประถมศึกษา) ครูชำนาญการ
โรงเรียนนาขามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พิจารณาตรวจสอบ
ความสอดคล้องเหมาะสมด้านภาษา

7. นำเครื่องมือมารับปรุงความข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์
และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

5. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสำรวจ
พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนนาขามวิทยา
2. ใช้แบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล ขณะดำเนินการจัด
กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนนาขามวิทยา
3. ใช้แบบประเมิน และแบบสัมภาษณ์ขณะดำเนินการนิเทศติดตามผล
การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

6. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดกระทำข้อมูล
 - 1.1 นำข้อมูลที่ได้จากกรเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และแยก
ประเภท ตามชนิดของเครื่องมือ

1.2 ศึกษา วิเคราะห์และทำความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดในแต่ละประเด็น

1.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อมูล โดยใช้เทคนิค

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) (ศุภางค์ จันทวานิช, 2547 : 38)

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 การตรวจสอบข้อมูลด้านข้อมูล (Data Triangulation) ตรวจสอบว่า ความแตกต่างด้านเวลา ด้านสถานที่ และด้านบุคคล ทำให้ข้อมูลเปลี่ยนไปหรือไม่

1.3.2 การตรวจสอบข้อมูลด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ในกรณีที่ไม่มีใจในตัวผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบ โดยเปลี่ยนผู้สังเกต อาจเป็นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยหรือวิทยากร เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่

1.3.3 การตรวจสอบข้อมูลด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีที่แตกต่างกัน คือ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึก ผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแจงความถี่แยกตามสถานภาพของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

2.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตและแบบประเมิน ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วบรรยายข้อมูลในเชิงอธิบาย

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 ร้อยละ

3.2 ค่าเฉลี่ย